

HISTORIA DA FILOSOFÍA

ACLARACIÓNS.- O comentario deberá analizar o fragmento (conceptos fundamentais e argumentación) e relacionalo cun contexto máis amplo (o autor e o seu lugar na historia da filosofía), con corrección expresiva e gramatical.

As cuestións teóricas (1ª e 2ª partes do exame) desenvolverán os contidos pertinentes, con precisión conceptual e rigor expositivo; asemade, con corrección expresiva e gramatical.

As respostas á 3ª parte consistirán, sen máis, no nome do filósofo e o título da obra.

1. Comenta o fragmento proposto e, a partir do comentario, desenvolve a cuestión seguinte. (Cualificación máxima.- 6 ptos.: 3 para o comentario e 3 para a cuestión)

O liberalismo político de Locke

«Pero, aínda que este sexa un estado de liberdade, non é, porén, un estado licencioso; aínda que o home neste estado teña unha incontrolada liberdade para dispor da súa persoa e propiedades, con todo, non ten liberdade para destruírse a si mesmo, ou menos aínda a calquera criatura que estea no seu poder, excepto no caso en que algunha razón máis nobre que a súa preservación o guiase. O estado de Natureza ten unha lei da Natureza para gobernarse, a cal obriga a todo o mundo, e esta é a razón, a cal ensina a todos os homes, só con que queiran consultala, que, sendo todos iguais e independentes, ninguén debe danar a outro na súa vida, saúde, liberdade ou posesións; xa que, sendo todas as persoas a obra dun Creador omnipotente e infinito; todos serventes dun Señor soberano, enviados ó mundo baixo a súa orde e negocio, eles son a súa propiedade, a súa obra, e foron feitos para durar mentres el o queira, e non mentres a outro lle praza. E sendo creados con tales facultades, compartindo todos a mesma comunidade da natureza, non pode ser suposta ningunha subordinación entre nós que nos autorice a destruírnos uns a outros como se fomos feitos para outros usos, como as criaturas de inferior rango o foron con respecto a nós. Cada un está obrigado a preservarse a si mesmo e a non abandonar o seu posto por libre decisión, pola sinxela razón de que, cando a súa propia preservación non está en xogo, deberá, tanto como poida, preservar o resto da humanidade, e nunca, excepto para facer xustiza a un ofensor, roubar ou prexudicar a vida doutro, ou o que axude á súa preservación, liberdade, saúde, integridade ou bens. »

J. LOCKE; *Ensaio sobre o goberno civil*

2. Hume: crítica das ideas de sustancia e causalidade (Cualificación máxima: 3 ptos.)
3. Responde as 4 breves cuestións seguintes. (Cualificación máxima: 1 pto.):
 - a) Indica a qué filósofos corresponden os seguintes conceptos: *Dúbida metódica* – *Fenomenalismo*.
 - b) Nomea unha obra de Descartes e outra de Hume.

Para realizar o comentario do fragmento proposto e, a partir del, o desenvolvemento da cuestión teórica do problema do método e a evidencia do cogito en Descartes, comezarei **SITUANDO AO AUTOR E AO TEXTO NO SEU MARCO HISTÓRICO-CULTURAL E FILOSÓFICO DENTRO DA SÚA ÉPOCA.**

EN CANTO Á SITUACIÓN DO AUTOR E DO TEXTO:

John Locke é un **autor empirista inglés**, pertencente á filosofía moderna, nacido en Wrington, Inglaterra, no século XVII.

Fillo dun funcionario de xustiza. Ingresará no Christ Church, o máis importante "college" da universidade de Oxford. Alí, ademais de estudar filosofía, profundará os seus estudos das linguas clásicas e tamén se interesará pola física e a química, así como pola medicina

Finalizados os seus estudos permanecerá en Oxford, impartindo clases como lector de grego e tamén de retórica. Logo entrará ao servizo de Lord Ashley (futuro conde de Shaftesbury), a caída política de Shaftesbury e, en parte, a súa delicada saúde, levárono primeiro a Oxford, onde terminou os seus estudos de medicina e obtivo a titulación e licenza para o seu exercicio, e posteriormente a Francia, onde viviu varios anos.

Ao seu regreso a Inglaterra volverá a entrar ao servizo de Lord Shaftesbury, pero a xa definitiva derrota política deste obrigáralo de novo a abandonar Inglaterra, refuxiándose en Holanda, onde entra en contacto cos revolucionarios ingleses alí exiliados. Trala revolución que levou ao trono a Guillerme de Orange volverá a Inglaterra, desempeñando varios cargos en Londres. Posteriormente retirárase a Oates e alí instalárase na mansión de sir Francis e lady Masham, (unha das primeiras mulleres inglesas que publicaron escritos filosóficos) coa que mantivo unha relación afectiva e intelectual ata a súa morte.

O empirismo, que se desenvolverá en Gran Bretaña ao longo dos séculos XVII e XVIII, fará da experiencia a fonte e o límite de todos os nosos coñecementos, correspondéndolle a John Locke un dos lugares privilexiados entre os defensores de dita corrente de pensamento. Non menos importante será a súa filosofía política que, en defensa dos ideais políticos da burguesía, aposta pola división de poderes e considérase que senta as bases teóricas do liberalismo moderno.

Obras básicas: **Ensaio sobre o entendemento humano**

Ensaio sobre o goberno civil (Dous tratados sobre o goberno civil).

Locke propoñe fundamentar a **orixe, alcance e límites do noso coñecemento** (propósito que tamén tiña Descartes e que logo terá Kant).

Só despois de rexeitar as ideas innatas podemos chegar á verdadeira análise das ideas.

A mente humana, segundo Locke, non pode crear nin destruír nin a máis pequena partícula de materia.

As ideas só poden ser innatas ou adquiridas, non hai termo medio. Se non son innatas: de onde proveñen as nosas ideas?. Atopámonos aquí co principio empirista: **só poden provir da experiencia.**

O entendemento humano ten unha orixe puramente empírica. **Ao nacer, o entendemento humano é comparable a "unha habitación baleira, un papel en branco ou un cuarto escuro" ("empty room", "white paper", "dark room", onde a experiencia escribe os seus caracteres.**

EN CANTO AO CONTEXTO HISTÓRICO E SOCIOCULTURAL:

O século XVII foi convulso en Inglaterra, xa que se produciron as primeiras revolucións modernas, tanto políticas e sociais como económicas e científicas. Por un lado, as rivalidades económicas, políticas e relixiosas fixeron estalar dúas guerras civís, que conduciron ao final da monarquía absoluta. A "Revolución Gloriosa" supuxo o **"espaldarazo" definitivo ao Parlamento e o fin da xustificación divina da monarquía absolutista, formulacións estas que influíron notablemente nas futuras revolucións de Estados Unidos e na Revolución Francesa.** Con ela se lexitimaba unha nova estrutura social baseada nos dereitos individuais, a libre acción económica e o interese privado, **que sentaba as bases do capitalismo en Inglaterra.**

Coa Constitución de dereitos de 1689 e a nova forma de goberno parlamentaria recoñécense os dereitos individuais, que serán o modelo de referencia para o liberalismo moderno. A nivel relixioso, católicos, protestantes e anglicanos enfrontáronse polo poder. Moitos filósofos, entre os que destaca Locke, proclamaron a necesaria tolerancia relixiosa que permitira unha convivencia práctica.

Por outro lado, fundouse en Inglaterra a Royal Society, que reuniu a un número considerable de investigadores da natureza, entre os que destacan Robert Boyle, precursor da química moderna, e Isaac Newton. A formulación por Newton das leis matemáticas que rexían o funcionamento do universo foi a culminación da outra gran revolución iniciada no século XVI: a Revolución científica. En 1687, Newton publicou a súa obra fundamental “Principios matemáticos da Filosofía natural”. A obra de Newton converteuse en modelo de ciencia pola súa sinxeleza e claridade explicativas.

En Arte, o Barroco deixa paso ao Clasicismo, que se caracteriza pola racionalidade, a sinxeleza e a orde (espírito cartesiano).

Realizarei agora un desenvolvemento rigoroso da pregunta teórica: “O LIBERALISMO POLÍTICO DE LOCKE”, e, unha vez rematado este, pasarei a analizar o fragmento e indicar que aspectos da teoría lockeana exposta subliña o mesmo.

Durante a idade media, o exercicio do poder por parte dos reis concibíase como un **dereito divino** (outorgado por Deus). Coincidindo co empirismo, no século XVII, aparece unha concepción segundo a cal **O EXERCICIO DO PODER BASÉASE NUN HIPOTÉTICO PACTO OU CONTRATO ENTRE OS CIDADÁNS**. Esta concepción, denominada **CONTRACTUALISMO**, constituirá unha das bases teóricas fundamentais para as democracias modernas.

No século XVII as guerras e conflitos relixiosos entre países católicos e protestantes facían difícil xustificar o exercicio do poder como un dereito divino. **O NACEMENTO DUNHA NOVA CLASE SOCIAL, A BURGUESÍA, COAS SÚAS REIVINDICACIÓNS DE IGUALDADE FIXERON CAMBIAR A VISIÓN INAMOVIBLE E INCONTESTABLE DA AUTORIDADE POLÍTICA**. Neste contexto aparece a **TEORÍA DO CONTRATO SOCIAL**.

Esta teoría **SERÁ USADA PARA XUSTIFICAR O USO DO PODER TANTO POR PARTE DOS RÉXIMES ABSOLUTISTAS (HOBBS) COMA DOS MODELOS PARLAMENTARIOS (LOCKE)**.

Hobbes describe así o nacemento do estado político na súa obra “**Leviatán**”:

Os homes vivirían inicialmente nun estado de natureza. Neste estado vivirían en completa liberdade e igualdade, non existiría a lei nin a autoridade. Hobbes pensa que **O HOME É EGOÍSTA POR NATUREZA** e que, se non se atopa con limitacións de ningún tipo, se converte inevitablemente **NUN LOBO PARA O HOME** e o estado de natureza convértese nun estado de guerra xeneralizada no que non merece a pena vivir. De aí que os homes tenten saír desta situación, RENUNCIANDO Á SÚA LIBERDADE E A OUTROS DEREITOS PERSOAIS E PACTANDO UNHA FORMA DE VIDA MÁIS REPRESIVA PERO MÁIS SEGURA. A solución buscada é **TRASPASAR O PODER A UN SOBERANO AO QUE SE SOMETERÁN A CAMBIO DE PROTECCIÓN**. Este pacto constitúe a orixe do Estado (Hobbes chama ao Estado “**Leviatán**”). **O EXERCICIO DO PODER POR PARTE DO SOBERANO DEBE SER ABSOLUTO**; ningún ser humano nin ningunha institución pode quitarlle parte do seu poder. Se o pobo tentase quitar o poder ao soberano veríase atrapado nunha situación de caos e anarquía.

A CONCEPCIÓN PESIMISTA DA NATUREZA HUMANA LEVA A HOBBS A DEFENDER O ESTADO ABSOLUTISTA. LOCKE TENTARÁ XUSTIFICAR O PODER NUN ESTADO NON ABSOLUTISTA, CUN MODELO POLÍTICO BASEADO NUNHA MONARQUÍA LIMITADA POLO PODER DUN PARLAMENTO

Locke escribiu a obra “**Dous tratados sobre o Goberno Civil**”. Neles atopamos o esencial da súa filosofía política. No primeiro tratado **critica as xustificacións do absolutismo** dada por autores da época. No segundo tratado sobre o Goberno Civil, Locke **EXPÓN A SÚA TEORÍA EN TORNO AO NACEMENTO DO ESTADO E Á XUSTIFICACIÓN DO EXERCICIO DO PODER**. Para Locke A LEXITIMACIÓN DO ESTADO TAMÉN É FROITO DUN PACTO ENTRE OS INDIVIDUOS QUE FORMAN A SOCIEDADE. **NO ESTADO DE NATUREZA, LOCKE APÁRTASE DA CONCEPCIÓN DE HOBBS. OS HOMES, NESTE ESTADO SON IGUAIS E NON ESTÁN SOMETIDOS A NINGÚN TIPO DE AUTORIDADE. OS SERES HUMANOS VIVEN NUN ESTADO DE PERFECTA LIBERDADE NATURAL E DE IGUALDADE**, sen verse sometidos á vontade ou autoridade legislativa de ningún home.

O feito de que se trate dun estado de liberdade non implica que sexa un estado de absoluta licenza (“libertinaxe”), **non consiste en que cada un poida facer o que lle veña en gana**, pois **O HOME TEN UNHA LEI NATURAL QUE O GOBERNA E QUE OBRIGA A TODO O MUNDO. A LEI NATURAL ENSÍANOS A TODOS QUE, AO SER IGUAIS E INDEPENDENTES, NINGUÉN PODE PREXUDICAR A OUTRO NA SÚA VIDA, LIBERDADE, SAÚDE OU POSESIÓN. CONSIDERABA QUE A LEI NATURAL ESTÁ INSCRITA “NO CORAZÓN DOS HOMES” E OBRIGA A TODOS ANTES QUE CALQUERA LEI POSITIVA, AÍNDA QUE EXISTAN HOMES QUE NON QUEIRAN SEGUILA**. Todos os individuos nacen, segundo Locke, cunha razón coa cal poden discernir (distinguir) entre o ben e o mal, e cuxo primeiro e máis forte

desexo é o de PRESERVAR A HUMANIDADE E DE NON DANAR AO OUTRO, POIS **A VIDA, A LIBERDADE E OS BENS SON PROPIEDAD DE TODA PERSOA, EN TANTO SON OS SEUS DEREITOS IRRENUNCIABLES.**

Agora ben, ter dereito a todo isto, non quere dicir que na realidade todos estes dereitos se respecten, e máis se temos en conta que no estado de natureza non hai ningunha forza que teña o suficiente poder como para obrigar a que se cumpran.

NO ESTADO DE NATUREZA O HOME É PROPIETARIO DO QUE É CAPAZ DE PRODUCIR E CONSUMIR. Pero **COA INVENCIÓN DO DIÑEIRO DÁSE A POSIBILIDADE DE ACUMULAR PROPIEDADES E XORDE ASÍ O CONFLITO E OS HOMES ATÓPANSE SUMIDOS PRONTO NUN ESTADO DE GUERRA.**

O ESTADO DE GUERRA CONVENCE AOS HOMES PARA QUE INGRESEN NUNHA SOCIEDADE CIVIL OU POLÍTICA, onde O GOBERNO ACTUARÁ COMO XUIZ E PROTEXERÁ OS DEREITOS -XA PREEXISTENTES- Á VIDA, A LIBERDADE E A PROPIEDAD. O seu poder provén do “consenso dos gobernados”.

O poder político lexítimo deriva dese “**CONTRATO**” entre os membros da sociedade, que **NON É UN CONTRATO ESTRITAMENTE, PORQUE OS HOMES NON SE SOMETEN AO GOBERNO SENÓN QUE ESTABLECEN CON EL UNHA RELACIÓN DE CONFIANZA (TRUST) COA QUE CEDEN OS DEREITOS.** Cando un home entra na sociedade civil e se converte en membro dela, renuncia ao poder executivo que tiña para castigar os delitos contra a lei da natureza (renuncia ao “ollo por ollo...”. O PODER DO ESTADO NON PASA A SER ABSOLUTO, SENÓN REPRESENTATIVO. OS GOBERNANTES DEBEN ESTAR AO SERVIZO DOS INDIVIDUOS (QUE DEPOSITAN NELES A SÚA CONFIANZA) QUE RENUNCIAN AO SEU PODER EXECUTIVO PARA QUE O ESTADO DEFENDA OS SEUS DEREITOS.

NO CASO DE QUE O GOBERNO NON CUMpra A SÚA FUNCIÓN, O POBO TEN DEREITO Á INSURRECCIÓN, Á ANULACIÓN DO PACTO E Á INSTAURACIÓN DE UN NOVO GOBERNO!!. A xustificación de Locke do dereito á insurrección cando o goberno se volve tiránico e rompe o contrato é considerada como UN DOS **ELEMENTOS DEMOCRÁTICOS DA SÚA TEORÍA POLÍTICA E UNHA IDEA EXPLOSIVA E SUBVERSIVA PARA A ÉPOCA!!!.** O goberno disólvese cando o lexislativo ou o monarca actúan traizoando a confianza (trust) que se depositou neles, devolvéndolle o poder á comunidade, que establecerá un novo lexislativo e executivo. A disolución do goberno non implica a disolución da sociedade: **o perigo da anarquía non pode ser invocado (usado como escusa) para tolerar o despotismo;** NA TEORÍA DE LOCKE A DISOLUCIÓN DA SOCIEDADE POLÍTICA NON IMPLICA A DISOLUCIÓN DA SOCIEDADE (SÓ UNHA VOLTA AO ESTADO DE NATUREZA). Por outra parte **o pobo non se rebelará ante calquera discrepancia co goberno. O pobo rebelarase soamente no último extremo.**

SE A TEORÍA POLÍTICA DE HOBBS ERA UNHA DEFENSA DO ABSOLUTISMO, A DE LOCKE É UN ATAQUE FRONTAL A ESTE MODELO POLÍTICO E É UNHA DEFENSA DO LIBERALISMO POLÍTICO, modelo no que a burguesía tenta defender politicamente os seus dereitos. Este modelo baséase na **DIVISIÓN DE PODERES.**

O PODER NON PODE CONCENTRARSE NUNHAS ÚNICAS MANS senón que teñen que distinguirse:

O PODER LEXISLATIVO: O PARLAMENTO (no que estaría representada a burguesía) que elabora as leis.

O PODER EXECUTIVO: O MONARCA E O GOBERNO que aplica as leis e sanciona o seu incumprimento.

O PODER FEDERATIVO: Establece as alianzas e rupturas (política exterior).

Unha vez rematada a análise da pregunta teórica, procederei agora (tal e como indiquei antes) a sinalar e explicar aqueles aspectos da mesma que se ven reflectidos no fragmento. Basicamente, o texto ten como temas centrais o estado de natureza e a lei natural.

Lembremos que Locke afirmaba que aínda que o estado de natureza é un estado de liberdade, iso non quería dicir que fose un estado en que cada un puidera facer o que quixera, é dicir, para nada era un estado de completa libertinaxe ou licenza (“licencioso”), como podemos ver claramente no mesmo comezo do texto: “Pero, aínda que este sexa un estado de liberdade, non é, porén, un estado licencioso”, liña 1.

E a razón básica pola que non podemos facer o que nos pete é porque Locke afirmaba que o home ten unha lei natural que o goberna e que obriga a todo o mundo. Esta lei natural ensínanos a todos que, ao ser iguais e independentes, ninguén pode prexudicar a outro na súa vida, liberdade, saúde ou posesións, como se ve perfectamente unhas liñas despois: “O estado de Natureza ten unha lei da Natureza para gobernarse, a cal obriga a todo o mundo (...) ...a cal ensina a todos os homes (...) ...que, sendo todos iguais e independentes, ninguén debe danar a outro na súa vida, saúde, liberdade ou posesións”, liñas 4-7.

A partir de aquí, Locke pasa a argumentar que Deus é o noso gobernador absoluto, o noso Creador: “sendo todas as persoas a obra dun Creador omnipotente e infinito; todos serventes dun Señor soberano, enviados ó mundo baixo a

súa orde e negocio, eles son a súa propiedade, a súa obra”, liñas 7-9 e deixa clara a súa postura de negación do suicidio (cousa que con anterioridade faría Epicuro para enfrontarse aos estoicos que si o aceptaban): “foron feitos para durar mentres el o queira” liña 9, opinión que xa apoiara nas liñas 2-3: “(...) non ten liberdade para destruírse a si mesmo”, “Cada un está obrigado a preservarse a si mesmo”, liña 13.

E por suposto, defende a vida como algo que ninguén nos pode arrebatarnos tamén en varias ocasións durante o texto: “ (...) non ten liberdade para destruírse a si mesmo, ou menos aínda a calquera criatura...”, liñas 2-3, “non pode ser suposta ningunha subordinación (...) ...que nos autorice a destruírnos uns aos outros”, liñas 11-12.

Porque como sinalamos na teoría, todos os individuos nacemos cunha razón coa cal podemos distinguir entre o ben e o mal, cuxo primeiro e máis forte desexo é preservar á humanidade e non danar a outro, xa que vida, liberdade e bens, son a nosa propiedade, son os nosos dereitos irrenunciábeis, fundamentais, como sinala Locke con precisión: “(...) deberá, tanto como poida, preservar o resto da humanidade, e nunca, (...) ...roubar ou prexudicar a VIDA doutro, (...) a súa PRESERVACIÓN, LIBERDADE, SAÚDE, INTEGRIDADE E BENS”, liñas 14-16.

Como vemos, o texto reflicte a esencia da exposición teórica: o optimismo antropolóxico de Locke que o levará a fundamentar unha sociedade civil ou política baseada nun liberalismo político dentro do marco dunha monarquía parlamentaria, mentres que Hobbes, co seu pesimismo antropolóxico, ao pensar que os homes no estado de natureza somos egoístas (“o home é un lobo para un home”) e acabariamos nun estado de guerra todos contra todos, opta por unha defensa radical do absolutismo, da “ditadura” férrea do seu “Leviatán”.

DESENVOLVEREI AGORA A SEGUNDA CUESTIÓN TEÓRICA: “HUME: CRÍTICA DAS IDEAS DE SUSTANCIA E CAUSALIDADE”

O empirismo é unha corrente filosófica que se desenvolve nas illas británicas nos séculos XVII e XVIII. Ten como antecedentes a **Guillermo de Ockham** (s. XIV) e a **Francis Bacon** (s. XVI-XVII). Iníciase coa filosofía de **John Locke** (s. XVII) que será seguida por pensadores posteriores coma **Berkeley** (s. XVII-XVIII) e **David Hume** (s. XVIII). **HUME SERÁ O PENSADOR QUE LEVE AS IDEAS EMPIRISTAS ATA AS SÚAS ÚLTIMAS CONSECUCIÓNS.**

O INTERESE PRINCIPAL DE HUME É O DE INVESTIGAR SE É POSIBLE FUNDAMENTAR O COÑECEMENTO HUMANO. Considera que antes de iniciar calquera investigación é necesario investigar a CAPACIDADE MENTAL DO HOME para obter coñecementos con garantías.

Para Hume **TODOS OS NOSOS CONTIDOS MENTAIS SON PERCEPCIÓNS E, POR TANTO NACEN DA EXPERIENCIA. NON EXISTEN IDEAS NIN REPRESENTACIÓNS MENTAIS QUE SEXAN PREVIAS Á EXPERIENCIA (NON HAI IDEAS INNATAS)!!!**. O INNATISMO DOS RACIONALISTAS É, PARA HUME, FALSO.

Os tipos de **PERCEPCIÓNS** poden ser clasificados en:

↳ Segundo o seu **GRAO DE INTENSIDADE** as percepcións clasifícanse en:

- **IMPRESIÓNS**: Son as **sensacións inmediatas da experiencia**. O frío que estou sentindo agora é unha impresión.
- **IDEAS**: Son **copias difusas das impresións**. Son produtos da **imaxinación e da memoria** e non teñen o grao de intensidade das impresións orixinais. Son copias. A lembranza do frío que pasei onte é unha idea.

↳ Segundo a súa **ORIXE** as percepcións clasifícanse en:

- **DE SENSACIÓN**: As que proveñen dos **sentidos**. A cor verde da mesa na que estou agora.
- **DE REFLEXIÓN**: As que proveñen de **estados mentais**. A sensación de aburrimiento que experimento na clase de filosofía.

↳ Segundo a súa **COMPOSICIÓN** as percepcións clasifícanse en:

- **SIMPLES**: **Non se poden dividir noutras menores**. O sabor da laranxa.
- **COMPLEXAS**: **Poden dividirse noutras máis simples**: A percepción dunha laranxa (cor + sabor + forma...).

TODAS AS IDEAS SIMPLES PROVEÑEN DAS SÚAS CORRESPONDENTES IMPRESIÓNS SIMPLES. AS IDEAS COMPLEXAS PODEN PROCEDER DAS IMPRESIÓNS COMPLEXAS (Ex: A idea da laranxa que lembramos provén da impresión que tivemos da laranxa), **OU PODEN SER PRODUCIDAS POR UNHA COMBINACIÓN FANTASIOSA REALIZADA POLA IMAXINACIÓN SOBRE A BASE DAS IMPRESIÓNS** (Ex. A idea de unicornio).

A IMAXINACIÓN CREA IDEAS COMPLEXAS SEGUINDO CERTAS LEIS OU REGULARIDADES, que Hume denominou **LEIS DE ASOCIACIÓN DE IDEAS** e son tres:

- **Semellanza**. Tendemos a asociar ideas entre as que hai certo grado de similitude. Asociamos todos os cans que coñecemos para construír a idea de “can”.
- **Contigüidade no espazo e no tempo**. Tendemos a percibir asociadas as ideas simples que se dan simultaneamente no espazo e o tempo. A forma e a cor da laranxa acostuman a darse xuntas e simultaneamente, isto permítenos construír a idea composta de laranxa.
- **Relación causa-efecto**. Esperamos que uns feitos sigan a outros na mesma orde e tal e como sucedeu no pasado. A choiva acostuma a seguir ás nubes e non ao revés.

HUME CONSIDERA QUE EXISTEN DOUS TIPOS DE VERDADES.

AS **VERDADES DE RAZÓN** son aqueles xuízos cuxa **VERDADE É INDUBIDABLE, UNIVERSAL E NECESARIA**, porque **da análise do suxeito obtense o predicado** (tal sería o xuízo: “todos os corpos son extensos”. A noción de extensión está incluída na definición de corpo e, por tanto o enunciado é certo necesariamente). **As ciencias que se ocupan de tales relacións, -LÓXICA, XEOMETRÍA, ÁLXEBRA E ARITMÉTICA- SON ABSOLUTAMENTE CERTAS**. Non se dan nelas a menor dúbida.

AS **VERDADES DE FEITO** son **aqueles xuízos cuxa verdade ten que ser comprobada experimentalmente** (por exemplo o xuízo: “o sistema planetario solar está composto por nove planetas”). Xa que logo, calquera verdade de feito que queira adquirir lexitimidade **debe esperar o veredicto da experiencia**. Nas verdades de feito non se dá ningún tipo de conexión necesaria. **Isto afectaría a todas as ciencias empíricas (CIENCIAS NATURAIS E CIENCIAS HUMANAS)**.

A filosofía de Hume realiza unha **CRÍTICA SOBRE O MODO QUE TIÑA A TRADICIÓN FILOSÓFICA ANTERIOR DE CONCIBIR AS VERDADES DE FEITO**. A EXCESIVA CONFIANZA de que a razón permitise descubrir as conexións necesarias que se daban na natureza.

A **relación causa-efecto** é un tipo de relación que atribuímos a todo o que acontece. Entender o que sucede no mundo é entender as súas causas. Pero **QUE ENTENDEMOS POR RELACIÓN CAUSAL?**

A **TRADICIÓN** acostumaba a considerar que **entre causa e efecto se daba algún tipo de conexión necesaria**, coma se dous fenómenos se atopasen inevitablemente unidos; a aparición dun (causa) levaría inevitablemente á aparición do outro (efecto).

PERO PARA HUME O CRITERIO DE VALIDEZ DE TODA CRENZA É A POSIBILIDADE DE REMITIR ESA CRENZA ÁS IMPRESIÓNS QUE A ORIXINARON, DE MOSTRAR DE QUE IMPRESIÓNS É COPIA.

Na conexión de causa- efecto atopamos a impresión dun feito A (causa) que vai seguida da impresión doutro feito B (efecto). **O único que observamos é que un feito vai seguido de outro**, pero **NON TEMOS NINGUNHA IMPRESIÓN QUE SE CORRESPONDA Á IDEA DE CONEXIÓN NECESARIA**. A IDEA DE CONEXIÓN NECESARIA É FROITO DA IMAXINACIÓN. Ao observar repetidas veces que un fenómeno vai seguido de outro (lume ⇒ calor) **TENDEMOS A CONSIDERAR, LEVADOS POLO COSTUME A ASOCIALOS E SUPOÑER QUE SEMPRE SUCEDERÁ ASÍ, COMA SE ESA CONEXIÓN FOSE NECESARIA**. Isto constitúe unha **crenza moi útil para vivir** (porque sen ela o mundo pareceríanos caótico e imprevisible), pero **NUNCA UN COÑECEMENTO GARANTIDO, UNIVERSAL E NECESARIO**.

PARA HUME OS ENUNCIADOS DAS CIENCIAS NATURAIS NON PODEN IDENTIFICARSE CON LEIS UNIVERSAIS, VÁLIDAS EN CALQUERA MOMENTO E EN CALQUERA CIRCUNSTANCIA. A COMPROBACIÓN REPETIDA DE QUE AS LEIS CIENTÍFICAS SE COMPREN PROPORCIONANOS CONFIANZA NELAS, PERO NON NOS DÁ DEREITO A PENSAR QUE SON NECESARIAS, SENÓN UNICAMENTE PROBABLES.

HUME CRITICA, Á PARTE DA IDEA DE CAUSA, OUTRA DAS IDEAS CENTRAIS DA METAFÍSICA CLÁSICA: A IDEA DE SUBSTANCIA. Para Descartes existían tres tipos de substancias: Substancia extensa, substancia pensante e substancia infinita (Deus). **Hume criticará as tres**.

- **CRÍTICA DA IDEA DE SUBSTANCIA EXTENSA:**

As substancias, para **Aristóteles**, tiñan **existencia real** (Ex: a especie “rosa” era concibida coma unha substancia realmente existente). **PARA HUME AS SUBSTANCIAS SON UN FROITO DA NOSA IMAXINACIÓN** que agrupa baixo un

mesmo nome (“rosa”) distintas impresións puntuais (olor, figura, cor...). **SON FROITO DUN PROCESO PSICOLÓXICO!!!**. Son **CRENZAS INVENTADAS POR NÓS** e que nos resultan EXTREMADAMENTE ÚTILES PARA VIVIR. O mesmo sucedería con ideas de substancia máis xenéricas como a de materia ou “substancia extensa” defendida por **Descartes** (aquilo que é o soporte das calidades de todo corpo). **SEGUNDO HUME NON ATOPAMOS NINGUNHA IMPRESIÓN QUE TEÑA A CONTINUIDADE QUE LLE ATRIBUÍMOS Á IDEA DE SUBSTANCIA**.

-**CRÍTICA DA IDEA DE SUBSTANCIA INFINITA (DEUS)**. Dado que **NON TEMOS NINGUNHA IMPRESIÓN DE NADA INFINITO**, senón que todas as nosas impresións o son de algo puntual e concreto, **A IDEA DE DEUS QUEDA SEN NINGUNHA IMPRESIÓN QUE A XUSTIFIQUE E RESULTA SER SÓ UNHA INVENCIÓN E UNHA CREENZA!!!**

- **CRÍTICA DA IDEA DE SUBSTANCIA PENSANTE (EU)**. O Eu sería o suxeito que ten percepcións, pero que é diferente destas. Por detrás de todas as impresións cambiantes que experimentamos supoñemos que o eu permanece estable e idéntico coma se fose o núcleo da nosa personalidade. Pero **HUME DI QUE O EU NON É MÁIS QUE UNHA CREENZA ÚTIL, FROITO DA IMAXINACIÓN, QUE TENTA DAR CONTINUIDADE A ALGO QUE NON A TEN**.

HUME, ATACANDO A IDEA DE CAUSALIDADE E A DE SUBSTANCIA, REALIZA ASÍ UNHA CRÍTICA DESTRUTIVA A TODA IDEA METAFÍSICA.

A postura filosófica de Hume acostuma a denominarse **“FENOMENALISMO”**. Fenomenalismo (De “fenómeno”, o que aparece ou se mostra) **É A TEORÍA FILOSÓFICA SEGUNDO A CAL NON É POSIBLE O COÑECEMENTO DE ALGO DISTINTO ÁS NOSAS PROPIAS PERCEPCIÓNS** e non temos ningún recurso para saber se a realidade se corresponde con elas. Neste sentido atribúese a Hume unha postura **ESCÉPTICA: É IMPOSIBLE COÑECER COMO É A VERDADEIRA REALIDADE!!!**

Cando percibimos, o que verdadeiramente percibimos non é algo exterior á nosa mente senón as nosas propias sensacións. Cando digo que vexo unha mesa, en realidade o que teño na miña mente é un **conxunto de sensacións visuais variadas** (sensacións de cor, de formas, de intensidades luminosas, de tamaños e de movementos), **PERO NON TEÑO EN ABSOLUTO A MESA MESMA!!!**

Como recoñece o propio Hume, **TODAS AS PERSOAS CONSIDERAN QUE EXISTEN OBXECTOS EXTERIORES Á PROPIA MENTE. CON TODO É IMPOSIBLE O COÑECEMENTO DA REALIDADE TAL E COMO POIDA SER EN SI MESMA, DA REALIDADE INDEPENDENTEMENTE DO NOSO MODO DE COÑECELA!!!**

Hume sinala **dous trazos peculiares da experiencia e que están na base da nosa creenza na existencia dun mundo exterior, A CONSTANCIA E A COHERENCIA DAS NOSAS PERCEPCIÓNS**. A constancia perceptiva e a coherencia na sucesión das percepcións **CREA NA MIÑA MENTE UNHA PREDISPOSICIÓN OU HÁBITO** que me leva a crer na existencia dunha realidade distinta á das miñas propias percepcións. En definitiva, dirá **HUME, ESTA CREENZA NON É CONSECUENCIA DA RAZÓN NIN DA EXPERIENCIA MESMA, SENÓN DO MERO COSTUME!!!** É unha cuestión de **SENTIDO COMÚN, ALGO ÚTIL PARA A VIDA**, pero **que non se pode fundamentar**. Hume cre que **O FENOMENALISMO É A ÚNICA POSTURA FILOSÓFICA RAZOABLE, AÍNDA QUE CONTRARIA ÁS CRENZAS NATURALS OU DE SENTIDO COMÚN**.

Respecto ás 4 breves cuestións:

- a) Dúbida metódica é un concepto do filósofo Descartes e Fenomenalismo do filósofo Hume.
- b) Obra de Descartes: “Discurso do método”; obra de Hume: “Tratado da natureza humana”

Manuel Seixas: Finais Febreiro e primeira semana de Marzo do 2020.